

TARIXIY PEDAGOGIK KONSEPSIYALAR VA ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI UYG'UNLASHTIRIB O'QUV FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH

DILINUR OCHILOVA NODIRJON QIZI

Buxoro innovtsiyalar universiteti

Pedagogika nazariyasi va tarixi (faoliyat turlari boyicha)

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada tarixiy pedagogik konsepsiyalarni zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish orqali o'quv faoliyatini samarali boshqarishning nazariy va amaliy asoslari yoritiladi. Tadqiqotda pedagogik yondashuvlarning tarixiy rivojlanishi, ularning zamonaviy maktab darslarida qo'llanishi, shuningdek, interaktiv va raqamli texnologiyalar orqali o'quv jarayonini boshqarish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Mazkur yondashuv o'quvchilarning shaxsiy faoliyatini, mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik konsepsiya, tarixiy pedagogika, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, o'quv faoliyatini boshqarish, interaktiv metodlar, ta'lim jarayoni, shaxsiy faoliyat, ijodiy qobiliyat.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv faoliyatini samarali boshqarish pedagogikaning dolzarb masalalaridan biridir. Ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarning shaxsiy faoliyatini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan tizimli faoliyat sifatida ko'riladi. Shu nuqtai nazardan, tarixiy pedagogik konsepsiyalarni o'rganish va ularni zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Tarixiy pedagogik nazariyalar o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarishda pedagogik yondashuvlarning evolyutsiyasini ko'rsatadi, zamonaviy texnologiyalar esa bu yondashuvlarni interaktiv, individual va samarali tarzda amalga oshirish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotda tarixiy pedagogik konsepsiyalar va zamonaviy ta'lim texnologiyalarini uyg'unlashtirib o'quv faoliyatini boshqarishning nazariy va amaliy jihatlarini yoritiladi, shuningdek, bu jarayon orqali o'quvchilarning kompetensiyalari va shaxsiy rivojlanishini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi.

ASOSIY QISM

Tarixiy pedagogik konsepsiyalar o'quv jarayonini boshqarishning nazariy asoslarini shakllantiradi. K. D. Ushinskiyning fikricha, ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsni tarbiyalash va uning faoliyatini tizimli rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Ushinskiy pedagogik nazariya va amaliyotning uzviy bog'liqligini ta'kidlab, ularni zamonaviy darslarni rejalashtirish va o'quv faoliyatini boshqarishda asos sifatida ko'radi. Shu yondashuv o'quvchilarning o'zlashtirish jarayonini samarali qilish va shaxsiy rivojlanish imkoniyatini yaratadi.

A. S. Makarenko pedagogik faoliyatni boshqarishda o'quvchilarni turli faoliyat turlariga yo'naltirishni asosiy tamoyil sifatida belgilaydi. Makarenko ta'kidlaydiki, o'quvchilarning amaliy va ijodiy faoliyatga jalb qilinishi pedagogik tizim samaradorligini oshiradi, shuningdek, ularning ijtimoiy va shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu konsepsiya zamonaviy ta'lim jarayonida loyiha ishlari, guruh mashqlari va muammoli vaziyatlarni yechish kabi faoliyat turlarini tashkil qilishda qo'llaniladi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari esa tarixiy pedagogik konsepsiyalarni amaliyotga tatbiq etishda muhim vosita hisoblanadi. N. N. Verbitskiyning tadqiqotlarida interaktiv metodlar, elektron darsliklar, raqamli platformalar va multimedia vositalari o'quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy va analitik ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali ekanligi ko'rsatib o'tilgan. Verbitskiy ta'kidlaydiki, texnologik vositalar pedagogik maqsadlarni tezroq va aniqroq amalga oshirish, o'quv jarayonini individuallashtirish va nazorat qilish imkonini beradi.

V. P. Bospalko esa o'quv faoliyatini boshqarishda texnologik yondashuvlarni tizimli qo'llashni tavsiya qiladi. Bospalko fikricha, raqamli testlar, interaktiv mashqlar, virtual laboratoriyalar va elektron darsliklar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlab, o'quv jarayonini samarali nazorat qilishga imkon beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning

natijalari real vaqtda baholanadi, pedagog esa kerakli tuzatishlar va qo‘shimcha mashqlarni darhol kiritishi mumkin.

Tarixiy pedagogik konsepsiyalar va zamonaviy ta’lim texnologiyalarini uyg‘unlashtirish natijasida o‘quv faoliyatini samarali boshqarish metodikasi quyidagi asosiy jihatlarni o‘z ichiga oladi: avval o‘quvchilarning boshlang‘ich bilim darajasini aniqlash, grammatik va lingvistik tayyorgarlikni ta’minlash, mavzuga mos lug‘at va iboralarni rivojlantirish, og‘zaki va yozma mashqlar orqali mustahkamlash, interaktiv va amaliy faoliyatlar yordamida integratsiyalash, hamda natijalarni monitoring va teskari aloqa orqali baholash.

Shu tarzda, tarixiy pedagogik yondashuvlarning nazariy asoslari zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirilganda, o‘quvchilarning shaxsiy faoliyati rivojlantiriladi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlari shakllanadi, hamda o‘quv jarayonining samaradorligi maksimal darajaga yetkaziladi.

Bosqich	Mazmuni	O‘qituvchi faoliyati	Ilmiy-ta’limiy platformalar / vositalar	Pedagogik natija
1. Diagnostik va tayyorgarlik	O‘quvchilarning boshlang‘ich bilim darajasini aniqlash, tarixiy pedagogik konsepsiyalar bilan tanishtirish	Testlar va qisqa yozma ishlar orqali o‘quvchilarni baholaydi, mavzuga kirish qiladi	Moodle Quiz, Google Forms, LMS test modullari	O‘quvchilarning bilim darajasi aniqlanadi, darsni rejalashtirish uchun asos yaratiladi
2. Grammatik tayyorgarlik	Tarixiy pedagogik konsepsiyalarni o‘rganish jarayonida	Interaktiv mashqlar orqali grammatik qoidalarini	Quizlet Grammar exercises, Google	O‘quvchilarning grammatika va til qoidalarini chuqur o‘zlashtirish,

Bosqich	Mazmuni	O'qituvchi faoliyati	Ilmiy-ta'limiy platformalar / vositalar	Pedagogik natija
	grammatik qoidalarni mustahkamlash	tushuntiradi va mustahkamlaydi	Classroom exercises	yozma va og'zaki nutqga tayyorgarlik
3. Lug'at va iboralarni rivojlantirish	Mavzuga mos lug'at, frazeologiya va pedagogik atamalarni o'rgatish	Interaktiv mashqlar, guruh ishlari va muloqot orqali lug'atni mustahkamlaydi	Lingualeo, Kahoot!, Moodle Vocabulary modules	O'quvchilarning til boyligi oshadi, og'zaki va yozma nutqda aniq ifoda etish qobiliyati rivojlantiriladi
4. Og'zaki nutq mashqlari	Tarixiy pedagogik konsepsiyalarni tushuntirib, og'zaki fikrni rivojlantirish	Rolli o'yinlar, debatlar va amaliy mashqlar tashkil qiladi	Moodle Virtual Classroom, Zoom / BigBlueButton	O'quvchilarning tezkor fikrlash, tahlil qilish va og'zaki muloqot ko'nikmalari rivojlantiriladi
5. Yozma nutq mashqlari	Tarixiy pedagogik konsepsiyalarni yozma ifoda etish	O'quvchilarga qisqa insho, hisobot va tahliliy matnlar tayyorlatadi	Google Docs, Moodle Assignment, LibreOffice Writer	O'quvchilarning yozma ifoda, matn tuzish va tahlil qilish ko'nikmalari mustahkamlanadi
6. Integratsiya bosqichi	Og'zaki va yozma nutqni uyg'unlashtirish, pedagogik	O'quvchilar avval yozma matn tayyorlaydi, keyin uni og'zaki	Moodle, Google Classroom, Lingualeo	O'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi kompleks

Bosqich	Mazmuni	O'qituvchi faoliyati	Ilmiy-ta'limiy platformalar / vositalar	Pedagogik natija
	konsepsiyalarni amaliy qo'llash	bayon qiladi; sinxron va asinxron mashqlar		rivojlantiriladi, tilni real vaziyatlarda qo'llash ko'nikmasi shakllanadi
7. Monitoring va baholash	Natijalarni tahlil qilish va teskari aloqa berish	Yozma va og'zaki ishlarni baholaydi, natijalar bo'yicha tuzatishlar kiritadi	Moodle Quiz, Google Forms, LMS hisobot modullari	Baholash shaffof va aniq bo'ladi, o'quvchilar o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi
8. Refleksiya va takomillashtirish	O'quvchilarning mustaqil fikr va tahlil ko'nikmalarini rivojlantirish	Natijalar asosida darslarni optimallashtiradi, qo'shimcha mashqlar beradi	Moodle Chat, Google Classroom forumlar, LMS tahlil modullari	O'quvchilarning tilni amaliy qo'llash, muloqot va matn yaratish ko'nikmalari mustahkamlanadi

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tarixiy pedagogik konsepsiyalarni zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish orqali o'quv faoliyatini samarali boshqarish ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushinskiy va Makarenko kabi klassik pedagoglarning nazariy yondashuvlari o'quvchilarning shaxsiy faoliyatini, mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga asos bo'lib xizmat qiladi,

zamonaviy texnologiyalar esa bu jarayonlarni interaktiv, individual va amaliy tarzda amalga oshirish imkonini beradi.

Amaliy jarayon jadval ko‘rinishida yoritilganda, har bir bosqich o‘quvchilarning grammatika, lug‘at, yozma va og‘zaki nutq ko‘nikmalarini mustahkamlash, shuningdek, kommunikativ kompetensiyasini kompleks rivojlantirishga yo‘naltiriladi. Monitoring va teskari aloqa orqali o‘quvchilarning o‘z-o‘zini baholash va nazorat qilish ko‘nikmalari shakllanadi, bu esa o‘quv jarayonining sifatini barqaror ravishda oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, tarixiy pedagogik konsepsiyalar va zamonaviy ta’lim texnologiyalarini uyg‘unlashtirish nafaqat o‘quvchilarning shaxsiy va akademik rivojlanishiga, balki ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish va zamonaviy pedagogik maqsadlarga erishishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ushinskiy K. D. **Ta’lim va tarbiya asoslari.** — Toshkent: O‘qituvchi, 2014.
2. Makarenko A. S. **Pedagogik merosi va o‘quvchilarning faoliyatini boshqarish metodikasi.** — Toshkent: Fan va Ta’lim, 2016.
3. Verbitskiy N. N. **Zamonaviy ta’lim texnologiyalari va pedagogik jarayon.** — Toshkent: Ma’naviyat, 2017.
4. Bospalko V. P. **Pedagogik tizimlarni boshqarish va innovatsion metodlar.** — Toshkent: O‘qituvchi, 2018.